

Plads til forskellighed: Ikke diagnoser, men udfordringer i fokus

I *Plads til forskellighed* kan en klasse deltage i forsøget, hvis der er mindst to elever i klassen med "ADHD, autismspektrumforstyrrelser eller lignende vanskeligheder". Betegnelsen "ADHD, autismspektrumforstyrrelser eller lignende vanskeligheder" hænger sammen med, at der i projektet ikke stilles krav om, at eleverne har en diagnose. Projektet fokuserer i stedet for på de udfordringer, der giver sig til udtryk hos eleven. En klasse, der oplever udfordringer med inklusionsarbejdet, ses nemlig ikke udelukkende blandt elever med diagnoser. Elever kan godt have udfordringer, der kræver støtte i skolen, uden at have fået en diagnose¹. Elevers vanskeligheder kan ses som et spektrum, hvor der er forskel på, hvor meget støtte en elev kræver forskellige steder på det spektrum.

Plads til forskellighed retter sig i stedet mod klasser med elever, der har en type udfordringer, som er relateret til ADHD- og ASF-diagnoserne. Det kan således være elever, der har en ADHD- eller ASF-diagnose eller som vurderes at have udfordringer, som *ligner* dem, der er forbundet med de diagnoser.

Vurderingen af om en klasse har to elever med den type udfordringer skal ske ud fra en lokal vurdering på skolen. For at støtte vurderingen, er der nedenfor samlet information de vanskeligheder, som projektet retter sig mod. Beskrivelserne stammer fra ADHD-foreningen og Landsforeningen Autisme.

Det skal fremhæves, at elevers vanskeligheder altid skal ses i relation til den kontekst, de optræder i. Det betyder, at mange elever kan udvise adfærd, der passer ind i beskrivelserne. Det er derfor vigtigt at understrege, at beskrivelserne nedenfor skal forstås som vanskeligheder i hverdagen.

Udfordringer i hverdagen associeret med ADHD²

De udfordringer, som typisk bliver associeret med en ADHD-diagnose, falder i tre kategorier: 1) opmærksomhed, 2) hyperaktivitet og 3) impulsivitet. Det er meget forskelligt, hvor gennemgribende vanskelighederne er for den enkelte elev.

Opmærksomhedsvanskeligheder kan bl.a. vise ved, at eleven i hverdagen:

- sjusker eller overser detaljer
- har vanskeligt ved at bevare koncentrationen om en opgave eller en fritidsaktivitet
- ikke synes at høre efter, hvad man siger
- ofte ikke opfatter instruktioner
- har svært ved at planlægge og gennemføre aktiviteter og opgaver
- helst undgår opgaver, der kræver længere tids koncentration eller er rutineprægede

¹ "Den sårbare inklusion", Tine Basse Fisker, 2014

² "Om ADHD", ADHD-foreningen, <https://adhd.dk/om-adhd/>

- ofte glemmer eller mister sine ejendele
- let bliver distraheret af uvedkommende ting
- er glemsom i det daglige

Hyperaktivitet kan bl.a. vise sig ved, at eleven i hverdagen:

- ingen ro har i hænder eller fødder, sidder uroligt på stolen, skifter stilling hele tiden
- har svært ved at blive siddende på sin plads fx i skolen
- har vanskeligt ved at lege eller arbejde stille og roligt
- ofte synes at være i gang – kan virke lidt "hyper"
- snakker overdrevent meget

Impulsiviteten kan bl.a. vise sig ved, at eleven i hverdagen:

- ofte svarer, inden et spørgsmål er stillet færdigt
- har svært ved at vente på sin tur
- har en tendens til at afbryde andre eller bryde ind i andres aktiviteter

Udfordringer i hverdagen associeret med ASF³

De udfordringer, som typisk bliver associeret med en ASF-diagnose falder i tre kategorier: 1) socialt samspil, 2) kommunikationsevne og 3) forestillingsevne. Hovedudfordringen er vanskeligheder med socialt samvær og kontakt med omgivelserne, hvilket kan hænge sammen med nedsat forståelse for andres tanker og følelser. Udfordringerne kommer til udtryk ved kommunikations-/sprogforstyrrelser og i nogle tilfælde stereotype tanke- og adfærdsmønstre, ritualer og/eller særinteresser.

Adfærdsmønstrene og udfordringerne kan bl.a. vise sig ved, at eleven i hverdagen:

- Knytter sig til specielle genstande, f.eks. et stykke almindeligt legetøj eller en snor, hvilket giver dem tryghed. Genstandene bruges ofte på en mærkelig måde.
- Griner eller fniser uden synlig eller forståelig grund.
- Nogle er aggressive og undertiden selvskadende. Det skyldes ofte angst og sker ofte, hvis de daglige rutiner bliver ændret. Ændringerne er ikke altid synlige eller forståelige for andre, men er væsentlige for dem selv.
- Forestillingsevnen er begrænset, og ting opfattes meget bogstaveligt.

³ "Autisme Spektrum Forstyrrelser (ASF)", Landsforeningen Autisme 2012

- Har vanskeligt ved at tolke andres adfærd og ved almindelig social omgang.
- Reagerer ofte ikke over for lyd og andres meddelelser, eller deres reaktion er afvigende.
- Har usædvanlige sanseinteresser i forhold til syn, berøring, lyd, smag eller duft af ting. De kan være meget lyd- og berøringsfølsomme. Lyd eller berøring kan ofte udløse fysisk smerte.
- Reserverede eller ekstremt ukritiske over for andre mennesker.
- Afviser eller forlanger kropskontakt. Hvis de afviser, kan det dreje sig om, at de føler smerte/ubehag ved berøring. Hvis de forlanger kontakt kan det handle om manglende forståelse af almindelig social omgang.
- Undgår øjenkontakt, måske fordi de har svært ved at bruge blikkontakt, mimik eller gestus i forbindelse med socialt samspil. De kan have svært ved at sortere mængden af indtryk.
- Gør modstand over for krav. De forstår ikke altid omgivelsernes signaler og krav, hvilket er med til at øge deres usikkerhed.
- Dyrker særinteresser, f.eks. krigshistorie, meteorologi, astronomi eller bus- og togplaner. Dette er mest fremherskende hos mennesker med Aspergers syndrom.
- Nogle uden sprog kommunikerer behov og ønsker ved at skribe, kaste med ting, være selvskadende eller aggressive over for andre.